

nökért felelősséggel tartozókat nem hagyják kibújni a büntetés alól és rendületlenül tovább folytatják az ehhez szükséges gyakorlati intézkedéseket.¹⁷⁵

A szövetségeseknek ez a nyilatkozata nyilvánítja elsőként bünténnyé a zsidók elpusztítását. A nyilatkozat hatását valamelyest tompította, hogy a végső győzelem előtt semmi sem történik, vagyis nem helyezett kilátásba semmiféle azonnali fenyegetést vagy esetleges megtorlást a nácik és szövetségeseik ellen; mindazonáltal hasznos volt a tekintetben, hogy végre megtörte a hallgatást. Az 1941 óta folyó tömeges zsidópusztítást a nyilatkozat hivatalosan is valósnak ismerte el, és bünténynek minősítette.

Csakhogy, mint azt Gerhart Riegner, a Zsidó Világkongresszus svájci képviselője a háború után megállapította (ő volt az, aki 1942-ben a végleges megoldásról szóló első jelentéseket továbbította): 1942 decemberéig „a nyugati kormányok tartottak a zsidókkal való túlságos szolidaritás-vállalástól és attól, hogy honfitársaik azzal fogják vádolni őket, hogy a zsidók érdekében viselnek háborút”. Amikor a népirtás programjának tényei közismertté váltak, folytatja Riegner, „nem mutattak elég képzelőerőt a Hitler-féle ellenség megállítására alkalmas, különleges, a bürokratikus gyakorlaton szükségszerűen túlmutató intézkedések kidolgozásában, és hiányzott belőlük az eltökéltség és az akarat a végrehajtásra”¹⁷⁶.

Bár a szövetségesek mindenfajta nyílt zsidómentő akcióban való részvételtől tartózkodtak, 1942 decemberében más országoknak sugárzott rádióadásaikban közelebbi adatokkal szolgáltak a náci rémtettekéről. Ennek persze a zsidók javára szóló felvilágosító és lélektani hatáson kívül propagandaértéke is volt a szövetségesek számára.

A szövetségesek 1942. decemberi nyilatkozata és a náci megsemmisítési program egyes részleteinek nyilvános leleplezése után Nagy-Britanniában és Amerikában laikus és egyházi vezetői révén az összes felekezet konkrét kormányzati erőfeszítéseket követelt a náciizmus áldozatainak megmentésére. 1943 januárjában a brit külügyminisztérium újabb konferenciát javasolt a kérdések megoldására. A hely és a napirend körüli hosszas huzavonák után a nyugati szövetségesek áprilisban találkoztak a Bermudákon. A konferencia kezdettől fogva kudarcra volt ítélve. Nagy-Britannia, akárcsak Éviában, újra ellene volt bármilyen, Palesztináról mint menedékről szóló elgondolásnak, az Egyesült Államok pedig továbbra is kitartott bevándorlási törvényeinek megváltoztathatatlansága mellett. A britek egy sor mondvacsinált érveléssel utasították el a cionista vezetők kérését, hogy Palesztinát nyissák meg a menekülők számára.¹⁷⁷ Ahogy mondták, attól félnek, hogy a németek „a kiirtás politikáját a kizsákmányolás politikájára változtatják... (és) azzal akarnak majd más országokat zavarba ejteni – ahogyan a háború előtt is tették –, hogy bevándorlókkal